

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности Универзитета у Београду бр. 160/5 од 28. 03. 2019. године, именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковић Стојановски под насловом „Утицај Европске уније на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан“, у следећем саставу:

1. Др Слободан Самарџић, редовни професор, Факултет политичких наука Универзитет у Београду
2. Др Вања Роквић, ванредни професор, Факултет безбедности Универзитет у Београду
3. Др Милан Липовац, доцент, Факултет безбедности Универзитет у Београду.

Комисија је проучила рукопис докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковић Стојановски и на основу мишљења чланова Комисије Наставно-научном већу Факултета безбедности подноси:

РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидаткињи

Кандидаткиња Ивана М. Величковић Стојановски рођена је 29.03.1985. у Панчеву. Основну и средњу школу, прецизније, друштвено-језички смер Гимназије „Урош Предић“ у Панчеву, завршила је као добитник Вукове дипломе. Основне академске студије завршила је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду са просечном оценом 9,09. Дана, 11. маја 2010. године, одбранила је оценом 10 дипломски рад на тему „*Настанак и развој Комисије Европске Уније*“, (ментор проф. др Слободан Самарџић).

Тиме је стекла диплому високог образовања и звање политиколога за међународне послове.

Мастер академске студије кандидаткиња је завршила такође на Факултету политичких наука Универзитета у Београду са просечном оценом 9,67. Дана, 20. марта 2013. године, одбранила је мастер рад оценом 10 на тему „Место и значај НАТО-а у спољној и безбедносној политици Сједињених Америчких Држава после 2000. године“, (ментор проф. др Драган Р. Симић). На тај начин стекла је мастер диплому и звање мастер политиколога за регионалне студије.

Школске 2013/14. године кандидаткиња је уписала докторске академске студије, студије наука безбедности, на Факултету безбедности Универзитета у Београду и положила све испите предвиђене наставним планом и програмом са просечном оценом 9,78. У свом досадашњем научно-истраживачком раду објавила је више чланака у научним часописима и узела учешће на већем броју научних конференција. Један од резултата учешћа кандидаткиње на научним конференцијама јесте објава чланка у тематском зборнику водећег националног значаја 2018. године. Такође, за време докторских студија била је један од сарадника на изради Каталога база података за истраживања у области безбедности који је објављен 2017. године на Факултету безбедности Универзитета у Београду.

Дана, 14. марта 2017. године, одбранила је оценом 10 пројекат докторске дисертације пред Комисијом у следећем саставу: председник Комисије др Владимир Н. Цветковић, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду; први члан Комисије др Зоран Драгишић, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду; други члан Комисије др Вања Роквић, ванредни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду.

Објављени радови кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски:

- Величковски Стојановски, И. М. (2018). Страдање српске архивске грађе у Првом и Другом светском рату. *Српске студије*, број 9/2018, стр. 317-334.
- Величковски, И. (2018). Миграције у Банату од 18. до почетка 21. века и међуетнички односи. У: *Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. Тематски зборник водећег националног значаја. (стр. 163-176). Београд: Српско социолошко друштво: Институт друштвених наука: Институт за социолошка истраживања, Филозофски факултет Универзитета у Београду.
- Величковски, И. М. (2017). Безбедност Србије у контексту даљег ширења НАТО-а на Западном Балкану. *Војно дело*, број 2/2017, стр. 90-108.
- Величковски, И. (2016). Банат од 18. до почетка 21. века: од стратешки важне области до периферије у Европи. *Социјална политика*, број 2/2016, стр. 79-94.
- Величковски, И. (2015). Слабе државе Западног Балкана као могућа претња регионалној безбедности. *Годишњак Факултета безбедности 2015*, стр. 103-121.

Конференције, семинари и награде Иване М. Величковски Стојановски

- Величковски, И. (2016). Миграције у Банату од 18. до почетка 21. века и међуетнички односи. Излагање на Међународној конференцији: *Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*, одржаној 21. и 22. октобра 2016. на Филозофском факултету Универзитета у Београду.
- Величковски, И. (2014). Учешће на конференцији „Положај младих Рома у Србији“ 14. априла 2014. године, организованој од стране Регионалног удружења „*Roma Restart*“, Канцеларије за људска и мањинска права Републике Србије и Националног Демократског Института у Србији.
- Величковски, И. (2014). Учешће на два конференцијама у оквиру пројекта „Унапређење мањинске политике у Србији – у корак са интеграцијом“, 11. и 28. марта 2014. године, организованим од стране Форума за етничке односе, а уз подршку Амбасаде Велике Британије, Амбасаде Холандије и Мисије ОЕБС-а у Србији.
- Величковски, И. (2012). Учешће на семинару посвећеном вештини комуникације и јавног наступа, у оквиру пројекта „Млади за младе – право да бирам и будем биран/а“, који је организован септембра месеца 2012. године од стране града Панчева и Канцеларије за младе Градске управе града Београда.
- Величковски, И. (2010). Добитник дипломе за учешће у обуци Црвеног крста у области кућне неге болесника и психосоцијалне подршке, новембра месеца 2010. године.
- Величковски, И. (2010). Учешће на семинару посвећеном вештини комуникације са медијима, организованом августа месеца 2010. године од стране града Панчева.
- Величковски, И. (2007). Добитник награде најбољим студентима Општине Панчево, на основу конкурса расписаног од стране председника Општине Панчево децембра месеца 2007. године.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Тема докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски „Утицај Европске уније на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан“, припада научној области друштвено-хуманистичких наука, односно студијама безбедности као ужој научној области. Прецизније, тема се односи на проучавање регионалне безбедности у студијама безбедности, и то на конкретној студији случаја која обухвата регион Западни Балкан. Као теоријски оквир примењена је теорија регионалног безбедносног комплекса, која представља један од доприноса копенхашке школе студијама безбедности.

Докторска дисертација је написана на 490 страница и подељена на шест кључних поглавља. Поглавља су конципирана тако да постепено уводе читаоца у саму суштину истраживања, те је њихов редослед следећи: 1) Теоријска полазишта у истраживању, 2)

Теоријски оквир истраживања, 3) Регион Западни Балкан, 4) Војно-безбедносни аспект утицаја Европске уније у регионалном безбедносном поткомплексу Западни Балкан, и 5) Политичко-дипломатски, економски и симболички аспекти утицаја Европске уније у регионалном безбедносном поткомплексу Западни Балкан, и 6) Трансформација регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан.

Поред тога, докторска дисертација садржи увод и закључна разматрања. У уводу су укратко представљени сви најзначајнији елементи теме, као основне почетне смернице у њеној разради. С друге стране, у закључним разматрањима је концизно одговорено на истраживачка питања с једне стране, и отворена дискусија о резултатима примене теорије регионалног безбедносног комплекса на студији случаја Западни Балкан, с друге стране. На крају дисертације приложен је списак литературе који је подељен на неколико делова зависно од тога какву врсту извора података укључује.

У првом делу литературе који носи назив „Књиге и чланци“ наведене су све књиге, зборници, монографије, докторске дисертације, мастер радови и научни чланци на које се кандидаткиња позива у свом раду. У другом делу литературе који носи назив „Документи“, наведени су сви документи које је кандидаткиња анализирао у раду, укључујући уставе, законе, уговоре, стратегије, конвенције, декларације, одлуке, нацрте, предлоге, анализе, закључке и извештаје различитих владиних и невладиних организација и институција.

У трећем делу литературе који носи назив „Садржаји са интернета“, наведени су сви извори података са интернета на које се кандидаткиња позива у раду, а најчешће се ради о званичним сајтовима регионалних иницијатива за сарадњу у области безбедности. И напослетку, у четвртом делу литературе који носи назив „Статистички подаци“, наведени су сви извори статистичких података које је кандидаткиња користила у раду, најпре да би креирала 14 различитих табела, а затим да би испитала многобројне параметре развоја земаља Западног Балкана.

3. Предмет и циљ докторске дисертације

Кандидаткиња Ивана М. Величковски Стојановски је на следећи начин дефинисала предмет истраживања своје докторске дисертације:

„Предмет овог истраживања је испитивање утицаја Европске уније на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан од конфликтне формације ка безбедносној заједници.“

Пажња кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски је све време била усмерена на проучавање промена у регионалној безбедносној динамици на Западном Балкану које се одвијају под утицајем ЕУ, али и на идентификовање препрека које успоравају процес изградње безбедносне заједнице. Иако је на почетку рада објаснила да је у региону присутан утицај НАТО-а, али и других великих сила, она је посебно

издвојила утицај ЕУ из два разлога. Први, зато што је утицај ЕУ вишедимензионалан, што је детаљно образложила уз сву релевантну теоријску аргументацију. И други, зато што утицај ЕУ има за резултат опште опредељење свих регионалних актера за интеграцијом у европске политичке, економске и безбедносне структуре (што, на пример, са интеграцијом у НАТО то није случај). У том смислу, кандидаткиња је детаљно образложила утицај као теоријски појам у појмовном оквиру свог истраживања, а затим детаљно испитала утицај ЕУ на Западном Балкану у четири различита аспекта. Њих је одредила на основу средстава које ЕУ примењује да би утицала на правац и ток безбедносне динамике у региону. Наравно, у одређивању утицаја ЕУ, руководила се и полазиштем копенхашке школе које разликује две врсте спољних утицаја у регионалном безбедносном комплексу, као прекривач и као продирање.

У концептуализацији појма утицај, кандидаткиња се позвала на класификације средстава утицаја аутора Дејвида Болдвина (Baldwin, 1985) и Џозефа Наја (Nye, 2004). У њима су обухваћене четири различите категорије средстава које се могу препознати и у практичном деловању ЕУ на Западном Балкану. Ради се о војним, дипломатским, економским и симболичким средствима како их назива Болдвин, односно средствима „меке“ моћи како их назива Нај. У складу са тим, кандидаткиња је опширно образложила аспекте дефинисаног предмета истраживања које је размотрила током истраживачког процеса.

Када је у питању војно-безбедносни аспект утицаја ЕУ на Западном Балкану, кандидаткиња је анализирала војне и цивилне мисије ЕУ у региону, креирање стратешког оквира националне безбедности у земљама региона, реформе система националне безбедности у земљама региона, регионалне иницијативе за сарадњу у области безбедности, као и безбедносне праксе у земљама региона.

Затим, када се ради о политичко-дипломатском аспекту утицаја ЕУ кандидаткиња је анализирала политички приступ ЕУ према Западном Балкану и дипломатске иницијативе у којима она посредује са циљем решавања најзначајнијих спорних питања у региону.

Када се ради о економском аспекту утицаја ЕУ кандидаткиња је анализирала бројне параметре економског развоја земаља региона, укључујући БДП (укупан годишњи БДП, БДП по глави становника, годишњи раст БДП-а), стопу незапослености, стопу незапослености младих, нето прилив страних директних инвестиција, извоз робе и услуга, као и досадашња достигнућа у тржишним реформама.

И на крају, када је у питању симболички аспект утицаја ЕУ, кандидаткиња је анализирала реформе које се одвијају у области државне администрације, правосуђа и заштите људских и мањинских права. Кандидаткиња је размотрила све поменуте аспекте утицаја ЕУ, јер су веома значајни за целовитије сагледавање безбедносне перспективе региона.

Након што је подробно испитала све планиране аспекте утицаја ЕУ у поткомплексу Западни Балкан, служећи се секундарном анализом података као примарном

методолошком техником, кандидаткиња је на специфичан начин изложила резултате свог истраживања. Наиме, она је применила правила методе сценарија и на тај начин размотрала могуће будуће правце у развоју безбедносне динамике у региону. Притом, испунила је све захтеве које подразумева креирање сценарија, укључујући одређење скупова могућих догађаја и изградњу различитих визија будућности. Такође, руководила се претпоставкама теорије регионалног безбедносног комплекса у којој се тврди да је могућ развој безбедносне динамике у регионалном безбедносном (пот)комплексу од конфликтне формације, преко безбедносног режима до безбедносне заједнице (и обрнуто). У циљу разматрања ових безбедносних образаца, кандидаткиња је креирала и посебну табелу у којој су представљене све њихове главне карактеристике. На тај начин она је имала прецизне смернице за испитивање адекватних индикатора и проналажење релевантних извора података.

Главни циљ који је кандидаткиња тежила да оствари овим истраживањем био је да дође до одговора на питање да ли ЕУ утиче на такав развој регионалне безбедносне динамике на Западном Балкану који води постепеној изградњи безбедносне заједнице. У том циљу, она се посебно бавила појмом безбедносне заједнице и издвојила све елементе који су били од кључног значаја за операционализацију предмета истраживања, а затим и за извођење закључака о вероватноћи оваквог сценарија. На овом месту, Комисија мора да похвали целокупан рад кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски на опширној концептуализацији предмета истраживања, која је била од суштинског значаја за спровођење истраживања и стицање што поузданијих сазнања. Остваривши свој циљ, кандидаткиња је у теоријском смислу постигла: 1) *научну дескрипцију*, која се тиче детаљног описа регионалне безбедносне динамике у поткомплексу Западни Балкан у посматраном периоду, и 2) *експликацију* вишедимензионалног утицаја ЕУ на трансформацију поткомплекса Западни Балкан.

4. Основне хипотезе у истраживању

Кандидаткиња Ивана М. Величковски Стојановски је у својој докторској дисертацији најпре пошла од чињенице да регион Западни Балкан представља нестабилно подручје у коме није у потпуности отклоњена претња оружаних сукоба с једне стране, и које је рањиво на бројне савремене безбедносне претње с друге стране, укључујући илегалне миграције, корупцију, организовани криминал и тероризам. Ти разлози су је навели да се посвети детаљном испитивању фактора који угрожавају безбедност региона с једне стране, и утицају ЕУ као једном од најзначајнијих спољних фактора који би могао да допринесе миру и безбедности у региону с друге стране. Након што је образложила да у домаћој литератури постоји веома мали број радова у којима се безбедност Западног Балкана сагледава из угла теорије регионалног безбедносног комплекса, кандидаткиња се у свом раду систематски бавила развојем, применом и резултатима примене ове теорије у

досадашњим истраживањима, а затим и детаљном анализом регионалне безбедносне динамике на Западном Балкану.

Како је кандидаткиња објаснила, главна претпоставка истраживања потиче из теорије регионалног безбедносног комплекса. Наиме, творци теорије су с једне стране изнели тврдњу да одређени комплекс може да доживи унутрашњу трансформацију од конфликтне формације, преко безбедносног режима до безбедносне заједнице, уколико би наступиле одговарајуће околности које би навеле регионалне актере на развој сарадње. С друге стране, они су истакли претпоставку да је утицај Европске уније у балканском поткомплексу (аутори у то време говоре о Балкану, а не о Западном Балкану), усмерен преваходно на његову унутрашњу трансформацију, те да је највероватнији дугорочни сценарио за регион да буде потпуно интегрисан у ЕУ. Другим речима, утицај ЕУ који се пре свега огледа у процесу европских интеграција региона ће дугорочно гледано довести до ситуације у којој овај поткомплекс више неће носити префикс „пот“, већ ће постати интегрални део европског безбедносног комплекса и уобичајене безбедносне динамике која се одвија унутар ЕУ (Buzan & Wæver, 2003: 378, 391).

Такође, кандидаткиња је образложила да се у теорији посебно истиче становиште према коме преовладавање утицаја само једне велике силе у региону може суштински да измени образац међусобног непријатељства актера. Овај униполаран моменат је веома значајан за схватање безбедносне динамике у одређеном комплексу, а посебно у комплексу у коме постоје дуготрајни конфликти. Наиме, у теорији се каже да конфликтни обрасци у комплексу највише зависе од фактора који су иманентни региону и да спољни фактори не могу значајно да утичу на десекуритизацију и обликовање безбедносне динамике. Међутим, униполарност представља изузетак у том смислу, због чега се тврди следеће: „Када две стране у локалном конфликту зависе од исте спољне силе, она има потенцијал да их приволи на отпочињање мировног процеса (Buzan & Wæver, 2003: 47).“ Ово становиште је према мишљењу кандидаткиње било веома значајно за проверу на примеру утицаја ЕУ у поткомплексу Западни Балкан, посебно уколико се узме у обзир процес европских интеграција који доминира над тренутним развојем региона.

Подстакнута теоријском претпоставком, кандидаткиња је детаљно испитала утицај ЕУ на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан од конфликтне формације ка безбедносној заједници. Како је истакла, она је пре свега тежила да одговори на питање да ли утицај ЕУ може да преусмери регионалну безбедносну динамику на Западном Балкану у правцу сарадње, што би за регион значило десекуритизацију, регионално повезивање и стварање услова за изградњу безбедносне заједнице. С обзиром на преовлађујући утицај ЕУ у поткомплексу Западни Балкан који она постиже захваљујући понуђеној перспективи чланства, односно покренутом процесу стабилизације и придруживања, кандидаткиња је била у прилици да издвоји адекватне индикаторе утицаја, да испита правац и ток регионалне безбедносне динамике, и да изведе релевантне закључке о безбедносној перспективи региона. У исто време, одговорила је и на питање да ли је утицај ЕУ у поткомплексу Западни Балкан условио изградњу

безбедносне заједнице, односно, да ли се ЕУ јавља као прекривач или остварује свој утицај кроз продирање.

У складу са дефинисаним предметом и постављеним циљевима истраживања, кандидаткиња Ивана М. Величковић Стојановски је применила комбиновани методолошки приступ који је подразумевао прикупљање и анализу различитих типова и извора података. У најзначајније спадају: 1) *научни и стручни радови* из више различитих научних области укључујући студије безбедности, међународне односе, политикологију, економију и друге, и 2) *институционални подаци* које у оквиру своје надлежности прикупљају и сређују различите владине и невладине институције и организације (на међународном, регионалном и националном нивоу).

Три методе су биле кључне за реализацију истраживања. *Преглед литературе* кандидаткиња је применила да би детаљно проучила теорију регионалног безбедносног комплекса, да би се упознала са кључним појмовима који произилазе из теорије и да би размотрила резултате досадашњих истраживања, пре свега оних која се темеље на претпоставкама ТРБК. *Анализу докумената* кандидаткиња је применила да би проучила разноврсну документарну грађу, укључујући уставе, законе, уговоре, стратегије, конвенције, декларације, одлуке, нацрте, предлоге, анализе, закључке, и статистичке и друге извештаје различитих владиних и невладиних организација и институција.

У том смислу, приказ извора докумената које је кандидаткиња користила у истраживању изгледа на следећи начин:

- *међународне институције и организације* које прикупљају податке на међународном нивоу о различитим параметрима економског развоја (укупан годишњи БДП, БДП по глави становника, годишњи раст БДП-а, стопа незапослености, стопа незапослености младих, нето прилив страних директних инвестиција, извоз робе и услуга итд.), попут Светске банке, Уједињених нација (UNCTAD) и других;
- *међународне институције, невладине организације и академске базе* које прикупљају податке на међународном нивоу о карактеру политичких режима (Center for Systemic Peace), ефикасности управљања и владавини права (Светска банка), перцепцији корупције у државним системима (Transparency International), политичким правима и грађанским слободама (Freedom House) итд.;
- *институције Европске уније*, пре свега Комисија, Савет и Парламент ЕУ, у чијем је поседу разноврсна документација која се тиче политика ЕУ према Западном Балкану, успостављених односа са државама региона, интеграционих процеса и томе слично, али и Агенција за статистику ЕУ (Eurostat) која прикупља квантитативне податке на европском нивоу о различитим параметрима развоја;
- *регионалне организације* попут Регионалног савета за сарадњу који располаже годишњим извештајима о регионалној сарадњи, стратегијама о унапређењу

регионалне сарадње, извештајима о регионалним сусретима и активностима и томе слично;

- *званични државни органи* у земљама Западног Балкана, на првом месту министарства која се баве питањима спољних послова, одбране, безбедности и економије, у чијем је поседу разноврсна документација попут уговора, стратегија националне безбедности, стратегија економског развоја, извештаја о интеграционим процесима, извештаја о регионалној сарадњи итд.

Напоследку, кандидаткиња је применила *методу сценарија* да би у складу са дефинисаним предметом и постављеним циљевима истраживања извела закључке о могућим сценаријима који се тичу унутрашње трансформације поткомплекса Западни Балкан под утицајем ЕУ. Кандидаткиња је најпре проучила методу сценарија, укључујући појмовно одређење сценарија, типове сценарија и кључне фазе у креирању сценарија. Потом, кандидаткиња је одабрала кључне факторе који су били у фокусу пажње, појаснила контекст њихове међусобне интеракције и формулисала претпоставке у вези са правцима у којима би се могла одвијати регионална безбедносна динамика у поткомплексу Западни Балкан у будућности. На крају, кандидаткиња је образложила који је сценарио највероватнији судећи према резултатима истраживања (конфликтна формација, безбедносни режим или безбедносна заједница). У том смислу, кандидаткиња је на специфичан начин изложила резултате свог истраживања и тиме пружила допринос теорији и пракси проучавања регионалне безбедности.

5. Садржај докторске дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски садржи увод, шест поглавља и закључна разматрања. У њима су истражени и представљени различити аспекти дефинисаног предмета истраживања, затим изложени резултати истраживања добијени на основу примене одговарајуће методолошке стратегије и изведени посебни и општи закључци. Након закључних разматрања приложен је списак коришћене литературе која укључује научну литературу, документарну грађу, разноврсне садржаје са интернета и статистичке податке.

Кандидаткиња је у **уводу** представила главне правце копенхашке школе студија безбедности, укључујући и теорију регионалног безбедносног комплекса као један од тих праваца. Затим је скренула пажњу на регион Западни Балкан и основне безбедносне проблеме који се налазе у основи западнобалканске регионалне безбедносне динамике. Напоследку, кандидаткиња је започела тему о утицају ЕУ у региону и наговестила правац у коме ће се одвијати процес истраживања. У краћим цртама она је образложила на који начин се утицај ЕУ посматра у теорији с једне стране и какви су досадашњи резултати истраживања њеног утицаја у другим регионима, укључујући Медитеран, Јужни Кавказ, Централноисточну Европу и Турску, с друге стране.

Кандидаткиња је у **првом поглављу** под називом *Теоријска полазишта у истраживању* најпре представила предмет истраживања, укључујући све његове аспекте којима се детаљно бавила у наредним поглављима. Највећи простор првог поглавља посветила је образложењу теоријских појмова, што је било кључно за операционализацију предмета истраживања, а обухватила је следеће: регионални безбедносни (пот)комплекс, регионална безбедносна динамика, конфликтна формација, безбедносни режим, безбедносна заједница, трансформација, утицај, Европска унија, Западни Балкан. У оквиру овог поглавља кандидаткиња је представила циљеве истраживања, образложила претпоставке од којих је пошла у истраживању, поставила истраживачка питања, општа и посебна, и објаснила какав је научни и друштвени допринос истраживања. Напослетку, кандидаткиња је представила методолошки оквир истраживања, укључујући тип истраживања, типове и изворе података и методе за прикупљање података.

У **другом поглављу** под називом *Теоријски оквир истраживања* кандидаткиња је најпре приказала како је текао развој интересовања за проучавање региона у науци о међународним односима и студијама безбедности. У складу са тим, представила је појмовно одређење региона у оквиру два теоријска правца - стари и нови регионализам, а затим и теорију регионалног безбедносног комплекса, као једног од правца новог регионализма. Такође, у овом делу рада кандидаткиња се детаљно бавила развојем ТРБК, њеном применом у досадашњим истраживањима, као и резултатима који су продукт те примене. На тај начин, кандидаткиња је свим будућим истраживачима приближила овај релативно нов теоријски правац и отворила пут за примену ТРБК као теоријског оквира у својој студији случаја.

У **трећем поглављу** под називом *Регион Западни Балкан*, кандидаткиња је најпре представила појмовно одређење региона Западни Балкан у географском и геополитичком погледу, а затим и у односу на главне претпоставке ТРБК. Потом, кандидаткиња је размотрила кључне карактеристике безбедности региона Западни Балкан које се тичу његове конфликтне природе, традиционалних и савремених безбедносних претњи, и утицаја спољних фактора. Напослетку, значајан део овог поглавља кандидаткиња је посветила регионалном приступу Европске уније Западном Балкану. У том смислу, она је представила Заједничку спољну и безбедносну политику ЕУ, укључујући циљеве, средства и начин доношења одлука, да би потом поступно образложила однос Европске уније према Западном Балкану почев од прве мировне иницијативе па све до Споразума о стабилизацији и придруживању.

У **четвртном поглављу** под називом *Војно-безбедносни аспект утицаја Европске уније у регионалном безбедносном поткомплексу Западни Балкан*, кандидаткиња се бавила војним и цивилним мисијама ЕУ у региону, креирањем стратешког оквира националне безбедности у земљама региона, реформама система националне безбедности у земљама региона, регионалном сарадњом у области безбедности и безбедносним праксама у земљама региона, а посебно у односу на савремене претње безбедности региона попут миграција, корупције, организованог криминала и тероризма. Уочава се да је

кандидаткиња анализирао сваку поједину земљу региона када су у питању потпоглавља која се односе на креирање стратешког оквира националне безбедности, реформе система националне безбедности и безбедносне праксе. Из приложеног се види да је кандидаткиња одабрала такав приступ, не да би вршила узајамна поређења између земаља региона, већ да би била у могућности да донесе релевантне закључке на нивоу читавог региона, што је потпуно у складу са захтевима студије случаја.

У петом поглављу под називом *Политичко-дипломатски, економски и симболички аспекти утицаја Европске уније у регионалном безбедносном поткомплексу Западни Балкан*, кандидаткиња се најпре посветила политичком приступу Европске уније региону Западни Балкан, а пре свега Процесу стабилизације и придруживања, образложивши да је то кључни оквир за анализу свих промена које се одвијају у регионалној безбедносној динамици на Западном Балкану. Потом, кандидаткиња се бавила посредничком улогом ЕУ у дипломатским иницијативама које имају за главни циљ решавање заосталих спорова у региону и покретање регионалне сарадње. У даљем делу рада, кандидаткиња је образложила економски аспект утицаја ЕУ који се испољава путем финансијске помоћи, инвестиција, трговине и програма младих за развој и иновације, а затим анализирао бројне параметре економског развоја земаља региона и досадашња достигнућа у реформама. Напослетку, кандидаткиња је образложила симболички аспект утицаја ЕУ и анализирао досадашње резултате демократских реформи на више различитих поља (државна управа, владавина права, људска и мањинска права).

У шестом поглављу под називом *Трансформација регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан*, кандидаткиња је размотрила могуће правце развоја регионалне безбедносне динамике на Западном Балкану узимајући у обзир три различита сценарија: *конфликтна формација, безбедносни режим и безбедносна заједница*. Овде треба истаћи да је кандидаткиња представила главне карактеристике ових безбедносних образаца у првом поглављу дисертације које се тиче теоријских полазишта у истраживању. Том приликом је, осим опширног образложења теоријских појмова, креирала табелу која јасно приказује све елементе који су били предмет разматрања током истраживачког процеса, и који су били кључни за извођење закључака. На основу резултата истраживања, кандидаткиња је направила детаљан опис могућих сценарија, служећи се притом главним смерницама које предвиђа метода сценарија. Овде такође треба истаћи и то да је кандидаткиња имала потребу да прво представи методу сценарија, укључујући појмовно одређење сценарија, типове сценарија и главне фазе у креирању сценарија, да би тек потом применила методу на својој студији случаја. Ово је метода која се све чешће користи услед растуће комплексности и динамике окружења које чине доносиоце одлука неприпремљеним за надолазеће промене, а уједно представља хипотетички редослед догађаја са релативно високим нивоом поузданости.

У закључним разматрањима кандидаткиња се вратила на питања која је поставила на почетку истраживања и пружила одговоре на основу добијених резултата. У том смислу она је образложила какав је утицај Европске уније на регионалну безбедносну

динамику у поткомплексу Западни Балкан, који је сценарио највероватнији према резултатима истраживања и да ли је могућа трансформација поткомплекса у безбедносну заједницу. Уз то, кандидаткиња је образложила своје искуство са применом ТРБК на студији случаја Западни Балкан, те извела неколико важних закључака. Прво, да је ТРБК добра полазна основа за израду пројеката истраживања из области регионалне безбедности, јер обилује појмовима који се могу адекватно повезати и истражити. Друго, да ТРБК представља врло специфичан аналитички оквир који обилује претпоставкама о комплексима широм света, што отвара велике могућности за проучавање регионалне безбедности на конкретним случајевима. Треће, али свакако не и последње, да ТРБК пружа могућност за активно креирање сценарија, што сваком истраживању омогућава свеобухватнији приступ са анализом међуутицаја и системском анализом који дају јаснију слику будућности која је у основи сложена и прилично неизвесна.

6. Остварени резултати и научни допринос докторске дисертације

Научни допринос докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковски Стојановски огледа се у више аспеката. Први се односи на саму примену теорије регионалног безбедносног комплекса на конкретној студији случаја Западни Балкан. Специфичан аналитички оквир ове теорије омогућио је кандидаткињи да адекватно постави своје истраживање и да дубински испита одређене теоријске претпоставке. Конкретно да дубински испита утицај Европске уније на обликовање регионалне безбедносне динамике на Западном Балкану, да детаљно размотри безбедносну међузависност између регионалних актера и да утврди све специфичности овог геопростора у безбедносном смислу. У академској литератури постоји јако мало радова у којима се региону Западни Балкан прилази из угла ТРБК и ниједан у коме се испитује утицај ЕУ на његову трансформацију ка безбедносној заједници. Стога се научни допринос ове докторске дисертације огледа како у представљању саме теорије и начина на које она може бити коришћена у студијама безбедности, тако и у примени на конкретном случају региона Западни Балкан, чији проблем перманентне нестабилности у потпуности оправдава реализацију једног оваквог истраживања.

Други аспект научног доприноса ове докторске дисертације огледа се у испитивању претпоставки ТРБК на конкретном примеру. Наиме, главна претпоставка коју је кандидаткиња испитала јесте та да утицај ЕУ у поткомплексу Западни Балкан мења правац регионалне безбедносне динамике ка десекуритизацији и пуној интеграцији у ЕУ, што дугорочно гледано треба да доведе до ситуације у којој ће поткомплекс изгубити префикс „пот“ и постати део европског безбедносног комплекса и уобичајене безбедносне динамике која се одвија унутар ЕУ. Другим речима, кандидаткиња је испитала претпоставку да утицај ЕУ може да усмери регионалну безбедносну динамику у поткомплексу Западни Балкан у правцу изградње безбедносне заједнице. С обзиром на перспективу чланства као јединственог чиниоца какав није постојао у ранијој историји

региона, кандидаткиња је испитала промене које се одвијају у регионалној безбедносној динамици на Западном Балкану као последица утицаја ЕУ. На тај начин, кандидаткиња је проширила досадашња сазнања не само о могућностима за постизање трајног мира, стабилности и интеграције у региону Западног Балкана, већ и о значају релативно младе Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ за унапређење безбедности у конфликтним срединама.

Трећи аспект научног доприноса ове докторске дисертације огледа се у детаљно разјашњеним теоријским појмовима, од којих се посебно издвајају регионални безбедносни (пот)комплекс, безбедносна заједница, трансформација, утицај, Европска унија и Западни Балкан. Поред теорије регионалног безбедносног комплекса која представља главни извор за разумевање и тумачење појма регионални безбедносни (пот)комплекс, кандидаткиња је консултовала много ширу научну литературу да би адекватно представила појмове безбедносна заједница, трансформација, утицај, Европска унија и Западни Балкан. Таквим темељним приступом предмету истраживања кандидаткиња је најпре остварила теоријски значајну везу између проучаваних појмова, а затим испитала природу такве повезаности на конкретној студији случаја.

Четврти аспект научног доприноса ове докторске дисертације огледа се у примени методе сценарија коју је кандидаткиња детаљно представила у шестом поглављу које се тиче трансформације поткомплекса Западни Балкан. Разматрањем различитих сценарија, кандидаткиња је на специфичан начин повезала резултате истраживања, дала посебно обележје својој дисертацији и отворила простор за нова истраживања у будућности.

Пети аспект научног доприноса ове докторске дисертације огледа се у начину на који су повезана истраживачка питања са великим бројем база података. Наиме, питања која се постављају у раду, а која се односе на карактер државних режима, ефикасност државног управљања, индекс перцепције корупције, ефикасност владавине права, оствареност политичких права и грађанских слобода, као и на бројне економске параметре развоја, представљају питања на која може да се одговори проучавањем различитих врста података, укључујући и квантитативне и квалитативне. Кандидаткиња је у раду користила обе врсте података и истражила велики број извора података. Такав приступ са једне стране гарантује поузданост резултата истраживања, док са друге стране пружа добре смернице будућим истраживачима о начинима на које се могу истражити оваква или слична питања зависно од предмета истраживања. Осим што је користила податке из многобројних база података за остварење својих циљева у истраживању, кандидаткиња је за сваки коришћени извор поступно објаснила о каквим се подацима ради и на који начин се тумаче, чиме је знатно олакшала приступ будућим истраживачима.

Друштвена оправданост ове докторске дисертације огледа се у тражењу могућег решења за трајну нормализацију односа на Западном Балкану. У овој студији случаја тај процес трагања за могућим решењем кандидаткиња је реализовала путем дубинске анализе утицаја Европске уније на регионалну безбедносну динамику у поткомплексу Западни Балкан. Детаљним испитивањем утицаја ЕУ уз посебан нагласак на војно-

безбедносни аспект тог утицаја, кандидаткиња је уочила да се одвијају извесне промене у решавању постојећих конфликта, креирању стратешког оквира националне безбедности, организовању система националне безбедности, успостављању безбедносне сарадње и у процесу усвајања европских вредности и принципа, те поступно извела закључке на основу резултата истраживања. Током праћења свих тих промена кандидаткиња је у потпуности обухватила и разјаснила појам безбедносне заједнице који је присутан у академској јавности од тренутка када је покренут процес европских интеграција у региону. Оно што је још значајније, истражила је могућност трансформације поткомплекса Западни Балкан у безбедносну заједницу.

Напоследку, кандидаткиња је идентификовала кључне факторе који успоравају интеграцију региона, односно мере које морају да се предузму да би се превазишао проблем перманентне регионалне нестабилности.

7. Закључак и предлог Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

На основу детаљног прегледа докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковић Стојановић која носи наслов „Утицај Европске уније на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан“, Комисија на првом месту закључује да је тема докторске дисертације актуелна и релевантна за ужу научну област студија безбедности. Затим, Комисија закључује да је тема адекватно и успешно проучена од стране кандидаткиње, као и то да је обрађена у складу са структуром коју су одобрили Наставно-научно веће Факултета безбедности и Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду. Такође, Комисија на основу детаљног увида у садржај докторске дисертације закључује да се ради о оригиналном научном делу у коме је кандидаткиња самосталним истраживачким радом обухватила и дубински испитала различите аспекте проучаваног предмета истраживања.

На основу целокупне анализе докторске дисертације кандидаткиње Иване М. Величковић Стојановић, Комисија закључује да спроведено истраживање представља значајан научни и друштвени допринос за студије безбедности, те даје позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње **Иване М. Величковски Стојановски** под насловом „Утицај Европске уније на трансформацију регионалног безбедносног поткомплекса Западни Балкан“ и одобри јавну одбрану.

У Београду, 23. априла 2019. године,
Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације:

Проф. др Слободан Самарцић

Проф. др Вања Роквић

Доц. др Милан Липовац
